

Lesbrief

Kleine Muis zoekt een huis

Van 23 januari t/m 2 februari vinden de Nationale Voorleesdagen 2008 plaats! Doel van De Nationale Voorleesdagen is het bevorderen van het voorlezen aan kinderen die zelf nog niet kunnen lezen. Voorlezen aan kinderen is belangrijk. Het prikkelt de fantasie, ontwikkelt het taalgevoel, vergroot de woordenschat en draagt bij aan hun interactieve vaardigheden. Maar vooral: het bezorgt de kinderen heel veel plezier!

Het Expertisecentrum taal, onderwijs en communicatie (EtoC) ondersteunt het doel van de Nationale Voorleesdagen van harte en biedt u in deze lesbrief een aantal suggesties rond het prentenboek van het jaar: *Kleine Muis zoekt een huis*.

Prentenboek van het jaar: *Kleine muis zoekt een huis*.

Vanuit haar holletje ziet Kleine Muis een knots van een appel liggen. Jammer genoeg is de appel veel te groot voor haar huisje, dus gaat Kleine Muis op zoek naar een groter onderkomen. Ze klopt bij al haar dieren vriendjes aan, maar niemand heeft plaats voor haar. Onderweg neemt ze zo nu en dan een lekker hapje appel, want van huizen zoeken word je hongerig. Net als Kleine Muis aan het einde van de dag de moed op wil geven, vindt ze toch nog een ideaal holletje waar zijzelf én haar appel (of wat er nog van over is) precies in passen. Oplettende kleuters zal het holletje bekend voorkomen...

Uitgeverij: Gottmer

ISBN 9789025740870

Prijs: €12,50 (met vingerpopje €14,50)

Petr Horáček

Lessuggesties rond *Kleine Muis zoekt een huis*

Het prentenboek *Kleine muis zoekt een huis* biedt goede mogelijkheden voor interactief voorlezen. In deze lesbrief geven we enkele suggesties voor de verschillende fasen van het voorlezen:

1. De oriëntatie: in deze fase laat u de kinderen kennismaken met het boek en het thema.
2. Het voorlezen: tijdens het voorlezen laat u de kinderen reageren en besteedt u aandacht aan moeilijke woorden.
3. De afronding: samen met de kinderen kijkt u terug op het verhaal.
4. De verwerking: in deze fase gaan de kinderen zelf met het boek aan het werk.

Vorbereiding

- Lees het boek vantevoren goed door en let daarbij ook op de woorden die u aan de orde wilt laten komen voor woordenschatuitbreiding. Woorden die tijdens het voorlezen geleerd kunnen worden: *holletje, sappig, gluren, rammelen van de honger, grommen, tevreden, (precies) passen.*
- Bedenk hoe u de betekenissen van de woorden gaat uitleggen/voordoen/laten zien en welke materialen u daarvoor nodig heeft. Verzamel deze materialen: bijvoorbeeld het vingerpopje van Kleine Muis, foto's of platen met muizen en de andere dieren, één of meer appels. Voor meer suggesties, zie bij *Oriëntatie*.
- Richt eventueel het klaslokaal of de leeshoek in, in de sfeer van het boek. Of maak een vertelafel rondom het boek met foto's, fotoboeken, het boekje, zo mogelijk het vingerpopje van Kleine Muis, en/of knuffels en informatieve boeken over muizen en de andere dieren in het prentenboek (de mol, het konijn, de das en de beer).

1. De oriëntatie

Er zijn verschillende manieren om een prentenboek te introduceren. Belangrijk bij de introductie is dat (1) de voorkennis rondom het thema/boek geactiveerd wordt, (2) enkele belangrijke woorden uit het boek al aan de orde komen en (3) de kinderen nieuwsgierig worden naar het verhaal. Hieronder staan enkele suggesties:

- Introductie met een voorwerp: Neem iets mee dat te groot is. Bijvoorbeeld een grote koek of cake die in een klein trommeltje/bakje moet. Vraag aan de kinderen: *Hoe kunnen we de koek in het trommeltje krijgen?* Snijd vervolgens steeds een stukje af en deel die stukjes uit, net zo lang tot het *precies past*.
- Houd een gesprek naar aanleiding van de kaft van het boek. Pak het prentenboek erbij. Vraag wie het boek al kent: die mag nog even niks verklappen! Laat de kinderen beschrijven wat ze zien. Vraag: *Waar denken jullie dat het boekje over gaat? Wat zou er achter het gat te zien zijn?* Laat de kinderen niet zomaar erop los fantaseren, maar vraag waarom ze iets denken. Sla het boek ook open om te zien wat er achter het gat in de kaft te zien is.
- Introductie met een vertelkoffertje. In de groep staat een koffertje, wat zou daar toch in zitten...? Voorzichtig voelen... en er komen een vingerpopje van Kleine Muis/ een knuffelmuis én een appel te voorschijn. Bespreek wat jullie zien. En natuurlijk zit ook het prentenboek in het koffertje.
- Voer een gesprek met de kinderen over 'wonen': *Waar wonen de kinderen? Waar wonen dieren?* Maak verschil tussen huisdieren (konijnenhok, hondenhok, nestkastje, aquarium) en dieren in het bos (holletjes, groot en klein, vogelnestjes). Vertel dat u een verhaal gaat vertellen over een muis die op zoek gaat naar een groter huis...

Suggestie: bladeren en kijken

Neem eerst het boek eens door aan de hand van de platen. Laat de kinderen vertellen wat ze zien. Stel vragen bij de platen: wat zie je?

Woordenschatuitbreiding

Voor taalzwakke leerlingen is het goed om voor het voorlezen de belangrijke woorden te bespreken. Dit kan eventueel met een klein groepje kinderen apart. Belangrijk is daarbij dat de woorden herhaaldelijk gebruikt worden en dat de kinderen de woordbetekenissen ervaren. Suggesties bij de woorden:

- *holletje*: wijs het holletje aan in het prentenboek. *Het holletje is het huis van de muis. De beer woont in een hol en een konijn woont ook in een hol.*
- *sappig*: neem een sappig stuk fruit en eet ervan en laat ook de kinderen proeven: *Wat een sappige appel/sinaasappel/perzik is dit zeg, het sap loopt er uit.*
- *gluren*: voordoen, laat ook de kinderen even gluren (vanachter een kast of van buiten de klas naar binnen gluren).
- *rammelen van de honger*: heel erg honger hebben zodat je buik er van knort. *Wie heeft wel eens een knorrende buik?*
- *grommen*: het geluid nadoen.
- *tevreden*: als je geen wensen meer hebt, ben je heel tevreden.
- *(precies) passen*: u kunt bijvoorbeeld een jasje of een schoen aantrekken en zeggen: *Deze past precies*. Geef het jasje/de schoen vervolgens aan een paar leerlingen: *Pas jij het ook? Past het precies, of is het te klein of te groot?*

2. Het voorlezen

Lees het verhaal voor. Onderbreek het verhaal af en toe om de kinderen gelegenheid te geven te reageren of om een vraag te stellen. Stel zelf ook af en toe een vraag, zie de suggesties hieronder. Laat kinderen af en toe voorspellen hoe het verhaal verder zal gaan (*Denk je dat dit holletje wel groot genoeg is?*).

Een valkuil is dat een les 'interactief voorlezen' wordt beheerst door het stellen van vragen. Probeer als voorlezer zo terughoudend mogelijk te zijn, waardoor de kinderen veel ruimte krijgen om te reageren. Kinderen reageren sneller bij 'aarzeling' van de voorlezer. Het is niet altijd nodig om precies de tekst uit het boek te lezen. Het is niet erg om af en toe iets over te slaan of eigen woorden te gebruiken; als het verhaal maar duidelijk blijft.

Maak het verhaal levendig door een gevarieerd stemgebruik, bijvoorbeeld door hard en zacht af te wisselen en bepaalde zinnen en woorden met meer nadruk voor te lezen. Als er geroepen wordt in het verhaal, is de tekst in grote letters gedrukt.

Suggesties voor vragen bij een aantal bladzijden van het boek

Het is niet nodig om tijdens een voorleessessie alle vragen en suggesties te gebruiken!

Bladzijde *Op een dag kroop Kleine Muis...*

- Waar is het holletje van Kleine Muis?

Bladzijde *Ze trok en trok...*

- Waarom gaat de appel niet door het gaatje?

Bladzijde *Hè, hè, van dat zoeken krijg je honger...*

- Wie denk je dat er in het holletje woont?
- Waarom gaat Kleine Muis op zoek naar een groter huis?

Bladzijde *'Hallo, Mol', zei Kleine Muis...*

- Wat is Mol aan het doen?
- Waarom heeft Mol een lamp in zijn holletje?
- Kijk eens goed naar Kleine Muis. Hoe denk je dat Kleine Muis zich nu voelt? Waarom denk je dat?

Bladzijde *Na al dat lopen...*

- Hoe zie je dat Kleine Muis weer een hapje van de appel heeft genomen?

Bladzijde *'Hallo, Konijn', zei Kleine Muis...*

- Wat doet Konijn met al die slablaadjes?

Bladzijde *Kleine Muis liep verder...*

- Wat denken jullie: is dit huis groot genoeg?

Bladzijde *'Ha die Das!', zei Kleine Muis...*

- Waarom kan Kleine Muis niet bij Das wonen?

Bladzijde *Onderweg nam Kleine Muis...*

- Kijk eens goed naar Kleine Muis. Hoe denk je dat Kleine Muis zich nu voelt? Waarom denk je dat? Hoe komt dat?
- Zien de kinderen dat de zon ondergaat?

Bladzijde *'Hallo, Kleine Muis', gromde een enorme beer...*

- Waarom wil Kleine Muis niet bij Beer wonen?

Bladzijde *Kleine Muis was moe van al dat lopen...*

- Wie zou er in dat holletje wonen? Waarom denk je dat?
- Zien de kinderen de maan en de sterren? Wat betekent dat?

Bladzijde *Er was niemand te zien...*

- Waar is Kleine Muis nu? Hoe kun je dat zien?
- Waarom past de appel nu wel in het holletje?

3. De afronding

Er zijn verschillende manieren om het voorlezen af te ronden.

- Wat was het probleem van Kleine Muis? Waarom gaat Kleine Muis op zoek naar een nieuw huis? Hoe loopt het af? Als het al donker is, vindt Kleine Muis een holletje waar haar appel in past. Waarom past de appel nu wel in haar holletje?
- Praat met de kinderen over de veranderingen in het verhaal: steeds groter hol, het verloop van de dag (donker worden) en de appel die steeds kleiner wordt.
- Laat de kinderen het verhaal opnieuw vertellen. Eventueel met behulp van het vingerpopje en de appel.
- Blader het boek nog eens door en besteed aandacht aan de woorden en begrippen, en aan de verschillende dieren en hun holletjes.

4. De verwerking

Enkele suggesties voor verwerkingsactiviteiten:

- Herhaal het interactief voorlezen in kleine groepjes.
- Neem het verhaal op een bandje op voor de boekenhoek of de luisterhoek. De kinderen kunnen dan zelf meabladeren in het boek en naar het verhaal luisteren.
- Laat de kinderen een tekening maken van hun eigen huis.
- Les/werkje over groter-kleiner.
- Een spel over "Wie woont waar?". Zie bijvoorbeeld:
http://www.kleutergroep.nl/Dieren/Werkbladen/Waar_wonen_deze_dieren.pdf
- Laat de kinderen in de bouwhoek of de huishoek een eigen huisje/holletje maken. Praat daarna met de kinderen over hun holletje: *Wat is er fijn aan het holletje? Is het groot genoeg voor jou alleen, of past er nog een ander kind bij?*
- Gesprek over de dieren in het boek: *Heb je sommige dieren wel eens in het echt gezien? Wat deden de dieren? Zag je ook waar ze woonden?*
- Andere prentenboeken bij de thema's:
 - Ingrid Schubert & Dieter Schubert, *Net mensen*, Uitgeverij Lemniscaat¹
Groot, ontwapenend prentenboek, waarin heel veel dierenmoeders met hun kinderen de revue passeren. De tekeningen beslaan vaak twee pagina's en zijn enigszins naar leefomgeving gerangschikt.
 - Jonathan Emmett, *Ik wil ergens anders wonen*, Uitgeverij Unieboek¹
Mol vindt zijn holletje maar saai en donker en te diep onder de grond. Hij wil ergens anders wonen, ergens waar het leuk en licht is, met veel frisse lucht. Maar het perfecte plekje is niet zo makkelijk te vinden.

- Lucy Cousins *Welk huis is van Muis?* Uitgeverij Leopold¹
Een flap-uit verrassingsboek. Een huis van hout, een huis van steen, een huis met bloemen erop... Wie woont daar? Muis, of één van haar vriendjes? Kijk goed naar de plaatjes, dan kun je het misschien al raden voordat je de flapjes optilt!
- Eric Carle, *Wil je mijn vriendje zijn?* Uitgeverij Gottmer¹
Kleine muis gaat op zoek naar een vriendje. Maar niemand heeft belangstelling. Uiteindelijk komt hij een andere muis tegen en die wil heel graag zijn vriendje worden.
NB. In dit boek komen veel verschillende dieren voor. U kunt met de kinderen de dieren in grootte vergelijken. De muis is groter dan de vlinder, maar de zeeleeuw is groter dan de muis. Welk dier komt er nu op de volgende bladzijde? Zal die groter zijn dan de zeeleeuw?
- De appel van Kleine Muis is te groot voor haar holletje. Tijdens het fruit eten kunt u de kinderen een hele gewassen of geschilde appel geven¹. Op tafel zet u een doos met een gat er in, waar een hele appel niet doorheen kan, maar wel een klokhuis. De kinderen kunnen tijdens het appel eten telkens passen en meten of de appel al door het gat past. Tijdens het appel eten kunt u een versje opzeggen:
*Appels rood en rond
Stop maar in je mond
Appels vol met sap
Neem nog maar een hap.*
- Liedjes over dieren, bijvoorbeeld een liedje over een muis (in de bundel Eigen-wijs blz. 68) of een liedje over De Mol (in de bundel Eigen-wijs blz. 64, zie ook: <http://www.kinderliedjes.nu/2-4-jaar/onder-de-grond-woont-een-mol/>)
*Onder de grond,
onder de grond,
daar woont een mol
met een jasje van bont.
Hij graaft een gang,
tien meter lang,
zand op z'n kop
en zand op z'n wang.
Molletje kan bijna niet zien.
Is dat soms gevaarlijk misschien?
Molletje, straks stoot je je kop.
Zet dus voortaan een brilletje op!*
tekst: Lea Smulders, melodie: Hans Peters jr.
- Bij de nieuwe begrippen 'precies passen' kunt u met de kinderen het liedje 'Ik word groter' van Diny Eekma zingen.
*M'n t – shirt zit niet fijn.
M'n broek is me te klein.
Want ik word al groot, ik word al groot.
Mijn tenen doen me pijn.
Mijn schoenen zijn te klein.
Ik word groot en dat is fijn.*

Een prentenboek met dit thema is *De lievelingstrui* van Tjibbe Veldkamp en Gerdien van der Linden (uitgeverij Lemniscaat). *Ik wil die!* van Imme Dros en Harrie Geelen (uitgeverij Unieboek) is een prentenboek over een meisje dat te kleine schoenen uitkiest.

¹ Idee ontleend aan *Speel-ontdek-boek Kleine Muis zoekt een huis*, 2007, Vereniging Openbare Bibliotheken (zie Aansluiting bij VVE, pag. 6)

Achtergrondinformatie

Voorlezen is belangrijk...

...voor de taalontwikkeling!

Het voorlezen van prentenboeken is heel belangrijk voor de taalontwikkeling van de kinderen: ze leren nieuwe woorden bij, ze leren goed te luisteren en ze leren te praten over het boek. Door prentenboeken interactief voor te lezen, kunt u kinderen een aantal belangrijke principes voor het begrijpend lezen aanleren. Ze leren bijvoorbeeld hun voorkennis te activeren (wat weten ze zelf al over het onderwerp?) en hun ontluikende geletterdheid wordt geactiveerd (waaronder verhaalbegrip). Centraal bij het interactief voorlezen staat steeds het stimuleren van de eigen (talige) inbreng van de kinderen.

... voor de sociaal-emotionele ontwikkeling!

De inhoud van een prentenboek kan de ervaringswereld van kinderen vergroten of oplossingen bieden voor problemen waardoor kinderen meer grip krijgen op de wereld om hen heen. De inhoud kan het kind ook laten zien dat hij of zij niet de enige is die iets moeilijk vindt, iets niet kan of iets niet durft. Prentenboeken kunnen laten zien hoe een sociale situatie in elkaar zit. Het kind kan ontdekken wat de overeenkomsten en verschillen zijn tussen zichzelf en de hoofdpersoon, zowel qua karakter als sociaal gedrag. Prentenboeken kunnen bruikbare oefensituaties bieden en daarnaast leerzame elementen bevatten die de sociale en emotionele ontwikkeling van kinderen positief kunnen ondersteunen.

Aansluiting bij VVE

- Het prentenboek past binnen het Piramideproject (thema's: Huis en Wonen) en bij het thema Fruit.
- Kleine Muis is onderdeel van het programma Boekenpret, waarvan het speelontdekboek *Kleine Muis zoekt een huis* te bestellen is. Speelontdekboeken zijn ontwikkeld voor gebruik in gezinnen en op de peuterspeelzaal. Ze bevatten pagina's voor zowel het gebruik op de peuterspeelzaal als thuis. Ze zijn volgens het vaste stramien van de Taallijn VVE samengesteld. De Speelontdekboeken bevatten tips, suggesties en werkbladen. De peuter leest samen met de ouder het bijbehorende prentenboek, kleurt, knutselt en maakt opdrachten. Zo leren peuters naar aanleiding van het boek de wereld om zich heen te ontdekken.

Voor een compleet overzicht van alle verkrijgbare speel-ontdekboeken:

www.boekenpret.nl (producten).

Meer weten over voorlezen en taalontwikkeling?

Het Expertisecentrum taal, onderwijs en communicatie (Etoc) is gespecialiseerd in taalontwikkeling bij alle vakken, op alle onderwijsniveaus. Het Etoc biedt peuterspeelzalen, kinderdagverblijven en basisscholen de kans om samen met deskundigen te werken aan specifieke thema's van taalactiverende didactiek. We werken vraaggericht vanuit behoeften en wensen van het team. Mogelijke thema's zijn:

- van ontluikend schrijven tot stellen;
- tekstbegrip bij wereldoriëntatie;
- vertellen in de kring;
- bevorderen van leesplezier;
- schrijven om te leren;
- bevorderen van spreekgemak & spreekplezier;

Voor meer informatie kunt u kijken op de website van het Etoc (<http://www.etoc.nl>) of kunt u contact opnemen met het secretariaat van het Etoc (etoc@rug.nl of 050-3637277).